

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2014/154

Karar Sayısı : 2014/159

Karar Günü : 22.10.2014

R.G. Tarih-Sayı : 4.3.2015-29285

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara 12. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 29.6.2004 günlü, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 6., 13. ve 135. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Üst üste iki dönem Süt Üreticileri Birliği Yönetim Kurulu Başkanlığı yapan davacının, 2014 yılında yapılacak seçimlerde tekrar aday olmasının mümkün olup olmadığı hususunda tereddütlerin giderilmesi amacıyla yaptığı başvurunun, Türkiye Tarımsal Süt Üreticileri Birliği tarafından reddedilmesi üzerine, ret işleminin iptali istemiyle açılan davada, ret işleminin dayanağı olan itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren "*Yönetim kurulu; görev, yetki ve sorumlulukları*" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Madde 8- Yönetim kurulu, genel kurulun dört yıl için kendi üyeleri arasından seçtiği en az beş, en çok yedi üyeden oluşur. Ayrıca aynı sayıda yedek üye seçilir.

Üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı görevinde bulunanlar, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve seçilemezler.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Üye kabul etmek.

b) Genel kurul gündemini tespit etmek, faaliyet programlarını hazırlamak ve genel kurulu toplantıya çağırarak.

c) Birlik muhasebe kayıtlarını bilanço esasına göre tutmak ve tahmini bütçe, kesin hesap ve aktarma tekliflerini, aylık mizan ve bunlara ait raporları sunmak.

d) Birlik personelinin atamasını yapmak ve görevine son vermek.

e) Birliğe hizmet satın almak.

f) Genel kurulun verdiği yetki çerçevesinde birliğin taşınır ve taşınmaz mal alımı ve satımını yapmak, birliğin mallarını yönetmek ve korumak.

g) Birliğin faaliyet alanı içerisindeki ürün veya ürün grubu ile ilgili piyasa fiyatlarını takip etmek, pazar araştırması yapmak ve yaptırmak.

h) Ürün veya ürün grubunun kalitesini yükseltmek için gerekli kişi, kurum veya kuruluşlarla işbirliği yapmak.

i) Birlik üyelerini bilgilendirici toplantılar yapmak ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

j) Birliği yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek.

j) Gerekğinde genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak.

k) Sözleşmeli üretim kapsamında, üyeleri adına örnek tip sözleşmeler düzenlemek ve bununla ilgili faaliyetleri koordine etmek.

l) Genel kurul tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Yönetim kurulu üyeleri, birlik faaliyetlerine ilişkin icraatlarından on yıl süre ile sorumludurlar."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 6., 13. ve 135. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 22.10.2014 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Mustafa ÇAL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralda öngörülen üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri biçimindeki yasaklamanın seçme ve seçilme hakkına müdahale olduğu ve bu durumun demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 6., 13. ve 135. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun uyarınca tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında ve gönüllülük esasına dayalı olarak birlikler kurabilecekleri öngörülmüştür. Tarımsal Üretici Birlikleri olarak adlandırılan bu birlikler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olmamakla birlikte kanunla kurulan, tüzel kişiliği bulunan, zorunlu üyelik sistemi bulunmayan ve gönüllülük esasına dayanan kendine özgü bir meslek örgütlenmesi niteliğindedir. İtiraz konusu kuralda ise anılan birliklerde üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu vurgulanmıştır. Buna göre hukuk devleti, hak ve özgürlükleri güvenceye alan devlettir. Kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması ve keyfi davranmaması gerekir.

Demokratik hukuk devletinde temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alınması esastır. Demokratik hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından biri de özgür, genel, eşit ve gizli oya dayalı, hoşgörü, açık fikirlilik ve çoğulculuk anlayışı içerisinde ilgililerin birbirleriyle rekabet edebildiği dürüst ve düzenli seçimlerin varlığıdır. Bu şekildeki bir devlette yönetime gelmede ve ayrılmada tek yol seçimler olup, buna ilişkin yasaklar "*demokratik hukuk devleti ilkesi*"yle bağdaşmaz.

Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetim ve işleyişlerinin demokratik hukuk devleti esaslarına uygun olmasının öngörüldüğü ve bu kuruluşların organlarında başkanlık yapacakların seçimine ilişkin olarak kanun koyucuya yetki tanındığı ancak bu yetkinin, seçim usullerinin belirlenmesiyle sınırlı olduğu, seçme ve seçilme hakkının kullanılmasına yönelik bir yasaklamayı içermediği ifade edilerek kanunla seçim konusunda yapılacak düzenlemelerin demokratik hukuk devletiyle bağdaşır olması gerektiği vurgulanmıştır.

Tarım üreticilerinin gönüllülük esasına dayalı olarak kurdukları tüzel kişiliği haiz Tarımsal Üretici Birliklerinde yönetim kurulu başkanlığı gibi görevlere "*seçilme hakkı*" demokratik bir haktır. İtiraz konusu kuralla, anılan birliklerde belli süre başkanlık yapanların aradan dört yıl geçmedikçe yeniden seçilemeyeceklerine ilişkin yasak getirilmesinin demokratik gereklerle izahı mümkün değildir. Bu yasak seçime katılan üyelerin kanaatinin serbestçe oluşmasını engellediğinden üyeler yönünden "*seçme*", adaylar yönünden ise "*seçilme*" hakkına müdahale oluşturmuştur. Gönüllülük esasına dayalı olarak kurulan ve bu yönüyle sivil toplum örgütlenmelerine benzeyen meslek örgütlerine bu tür seçilememe yasakları getirilmesi demokratik hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmayacağından Anayasa'ya aykırılık oluşturur.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 6., 13. ve 135. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Haşim KILIÇ, Alparslan ALTAN, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Erdal TERCAN, Zühtü ARSLAN ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

29.6.2004 günlü, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ, Alparslan ALTAN, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Erdal TERCAN, Zühtü ARSLAN ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 22.10.2014 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Üye

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Üye

Üye

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Üye

Üye

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞI GÖRÜŞ

29.6.2004 tarihli, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasının, iki dönem üst üste yönetim kurulu başkanlığına seçilenlerin yeniden aday olmalarını engelleyen kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu iddia edilerek iptali istenmiştir.

İptali istenen kural şu şekildedir:

"Üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı görevinde bulunanlar, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve seçilemezler."

İtiraz konusu kuralda, Tarımsal Üretici Birliklerinde üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Buna göre üst üste iki dönem yani 8 yıl yönetim kurulu başkanlığı görevinde bulunanlar yeniden başkanlığa seçilebilmek için bir seçim dönemi yani 4 yıl ara vermek durumundadırlar.

Tarımsal Üretici Birlikleri hukuki nitelikleri itibariyle, dernek veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olmayıp; tüzel kişiliği bulunan bazı özellikleriyle derneklere bazı özellikleriyle de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına benzeyen kendine özgü bir meslek örgütlenmesidir. Bu niteliği ile, Anayasa'nın 135. maddesinde düzenlenen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kapsamında değerlendirmek uygun değildir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlettir. Yasaların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. Buna göre, yasaların adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Anayasa'nın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kuruluşuna ve organlarının seçim usullerine ilişkin hükümlere yer verilmiş olmakla birlikte, Anayasa'da Tarımsal Üretici Birlikleri gibi diğer meslek örgütlenmelerine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Demokratik ilkeler çerçevesinde anılan birliklerin seçimlerinde uyulacak

kuralların belirlenmesinin, yasamanın aslilığı kapsamında kanun koyucunun takdir yetkisi içinde olduğu kabul edilmelidir. Başka bir anlatımla yasamanın aslilığı ve genelliği ilkesi uyarınca Anayasa'da belirtilen esaslara aykırı olmamak kaydıyla, Tarımsal Üretici Birliklerinin organlarının seçimine, görev ve yetkilerine, organların kimlerden ve kaç kişiden oluşacağına dair kurallar koyabilmesi kanun koyucunun takdirindedir.

İtiraz konusu kuralla üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığını yürütenlerin bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyeceklerine dair getirilen kuralın, ilgililer açısından yönetim kuruluna seçilme konusunda bir sınırlama getirdiği açıktır. Bu konudaki hak, mutlak bir hak olmayıp, Anayasa'ya uygun olarak sınırlandırılması mümkündür.

Getirilen sınırlandırmanın fırsat eşitliğinin sağlanması, uzun süre görevde kalmanın sonucu ortaya çıkabilecek sakıncaların önlenmesi ve birlik yöneticilerinin birliğin sağladığı imkânlardan yararlanmak suretiyle konumlarını pekiştirmelerinin önüne geçilmesi gibi amaçlarla getirildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda getirilen sınırlandırmanın kamu yararı amacıyla kabul edildiği söylenebilir. Ayrıca, getirilen sınırlandırmanın ölçülük ilkesine uygun olması da gereklidir. Bu açıdan getirilen sınırlandırma değerlendirildiğinde, kuralda öngörülen bir dönemlik sınırlamanın, süresi (4 yıl) ve bu sınırlamanın üst üste iki dönem yani 8 yıl yönetim kurulu başkanlığı yapmış kişilere getirilmiş olması dikkate alındığında, amaca uygun ve ölçülü olduğu kabul edilmelidir.

Keza itiraz konusu kuralla, üst üste 8 yıl görev yapan birlik yönetim kurulu başkanının bir seçim dönemi geçmeden (4 yıl) yeniden seçilemeyeceğinin düzenlenmesinin, sınırlamanın süresi ve getiriliş amacı birlikte değerlendirildiğinde demokratik bir hak olan seçme ve seçilme hakkının özüne dokunan bir müdahale olduğunu da söylemek mümkün değildir.

Ayrıca, hukukumuzda benzer sınırlandırmalar başka görevler için de kabul edilmiştir. Anayasa'nın 101. maddesinde 2007 yılında yapılan değişiklikle Cumhurbaşkanlığına beş yıllığına ve en fazla iki dönem seçilebilme şeklinde getirilen sınırlama, rektörlerin görev süresinin dört yıl ve en fazla iki dönem olarak sınırlandırılması, örnek olarak gösterilebilir. Bu açıdan kuralda öngörülen sınırlamanın demokratik hukuk devletiyle bağdaşmadığı da söylenemez.

Yukarıda açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığı, kanaatinde olduğumuzdan Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır.

Başkan

Haşim KILIÇ

Başkanvekili

Alparslan ALTAN

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Erdal TERCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununun 8. maddesinin ikinci fıkrası, Tarımsal Üretici Birliklerinde üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyeceklerini düzenlemektedir.

Mahkememiz çoğunluğu, itiraz konusu kuralın seçime katılan üyelerin kanaatinin serbestçe oluşmasını engellediğinden üyeler yönünden "seçme", adaylar yönünden ise "seçilme" hakkına müdahale oluşturduğu, gönüllülük esasına dayalı olarak kurulan ve bu yönüyle sivil toplum örgütlenmelerine benzeyen meslek örgütlerine seçilme yasağı getiren kuralın demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, dolayısıyla Anayasanın 2. maddesine aykırı olduğu görüşündedir.

Bu görüşe aşağıdaki nedenlerle katılamıyoruz.

1. Çoğunluk görüşünde de ifade edildiği üzere, Tarımsal Üretici Birlikleri kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olmamakla birlikte, kanunla kurulan ve tüzel kişiliğe sahip kendine özgü meslek örgütlenmeleridir. Anayasada bu tür meslek örgütlerinin yönetim kurulu gibi organlarının görev ve yetkilerine, organların kimlerden ve kaç kişiden oluşacağına, başkan ve üyelerin diğer organlarda görev alıp alamayacaklarına, bu organlarda görev yapacakların görev süreleri ile yeniden seçilebilme şartlarına dair düzenleme bulunmamaktadır. Bu konularda düzenleme yapma yetkisi, yasamanın asliliği ve genelliği ilkeleri uyarınca, kanun koyucuya bırakılmıştır.

Bir meslek kuruluşunda, yöneticilerin aynı mesleğe mensup kişilerin oluşturduğu organlar tarafından seçilmesi, Anayasanın 67. maddesinde düzenlenen ve tipik anlamda siyasi haklardan olan seçilme hakkının kullanımı kapsamında değerlendirilemez. Burada bir meslek örgütünün organlarının sınırlı bir katılımı ile oluşturulması söz konusudur. Kaldı ki, bir an için Anayasanın 67. maddesinin geniş yorumlanması sonucunda meslek kuruluşlarındaki yönetim kurulu başkanlığı seçiminde aday olma, seçilme hakkının tezahürü olarak kabul edilse bile, bu hakkın sınırsız olmadığı açıktır. Nitekim, 67. madde uyarınca vatandaşlar seçme, seçilme ve halkoylamasına katılma haklarına "kanunda gösterilen şartlara uygun olarak" sahip olup, bu "hakların kullanılması kanunla düzenlenir".

2. Kamu kurumu niteliğinde olsun olmasın meslek kuruluşlarında üst üste iki dönem yöneticilik yapanların belli bir süre geçmeden aynı göreve yeniden seçilemeyeceklerine dair kuralların, fırsat eşitliğinin sağlanması, uzun süre görevde kalmanın sonucu ortaya çıkabilecek güç zehirlenmesinin ve idari yozlaşmanın önlenmesi ve nesillere bağlı zihniyet değişiminin yönetime yansması gibi amaçları olduğu açıktır.

Bu tür mülhazalarla, hukuk düzenimizde seçimle gelinen bazı görevlerde benzer süre sınırlamaları bulunmaktadır. Yakın zamana kadar Cumhurbaşkanlığına yedi yıllığına ve bir kez, 2007 yılında yapılan değişiklikle de beş yıllığına ve en fazla iki dönem seçilebilmesi bunun tipik örneğidir. Demokratik ülkelerin tamamına yakınında benzer süre sınırlamaları bulunmaktadır. Bu sınırlamaların temel amacı, devlet başkanlığı görevine gelen kişilerin bulundukları görevde çok uzun süre kalmaları sonucu, iktidarın sağladığı imkanlardan yararlanmak suretiyle konumlarını pekiştirmelerini ve muhtemel yozlaşmaları önlemektir. Başka bir ifadeyle, bu tür sınırlamalar demokratik rejimlerde "seçilmiş krallar"ın ortaya çıkmasını engellemeye dönük tedbirlerdir.

Benzer şekilde, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip olan ve organları belli ölçüde kendi mensupları tarafından belirlenen üniversitelerde de rektörlük için sınırlı bir süre öngörülmüştür. Anayasada sınırlayıcı bir hüküm olmadığı halde, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 13. maddesi üniversite öğretim üyelerinin oylarıyla başlayan süreçte Cumhurbaşkanı tarafından seçilen rektörlerin görev süresini dört yıl ve en fazla iki dönem olarak sınırlandırmıştır.

Esasen Mahkememiz de bir süre öncesine kadar, meslek kuruluşlarının seçimlerini düzenleme ve sınırlamalar getirme konusunda kanun koyucunun takdir yetkisine sahip olduğu görüşündeydi. Mahkemenin 18/5/2011 günlü, 2008/80 esas ve 2011/81 karar sayılı kararında şu sonuca ulaşılmıştır: *'Anayasanın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunla gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen kamu tüzel kişileri olduğu belirtilmiştir. Bu düzenleme uyarınca, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nin yönetim organlarının seçim usullerinin kanunla belirleneceği açıktır. Demokratik ilkeler çerçevesinde seçimlerde uyulacak kuralların belirlenmesi kanun koyucunun takdir yetkisi içindedir. Üst üste iki dönem başkanlık yapanların iki dönem yönetim kurulu üyesi seçilmesinin yasaklanmasında Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.'*

Bu görüşün, itiraz konusu kural bakımından da geçerli olduğunu, değiştirilmesini gerektiren kabul edilebilir bir gerekçenin bulunmadığını düşünüyoruz.

3. İtiraz konusu kuralda dört, altı ya da sekiz yıl gibi belirli bir sürenin değil, seçim döneminin esas alınması ve üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı yapanların aradan bir seçim dönemi geçmedikçe yeniden aynı göreve seçilememesi esasının getirilmesi de sınırlamanın kendi içinde tutarlı ve ölçülü olduğunu göstermektedir. Burada esas olan, kendine özgü bir meslek kuruluşu olan Tarımsal Üretici Birliklerinde yönetim kurulu başkanlığı için önceden belli bir görev süresinin öngörülmesidir. Bu süre kısıtlaması başkanlığa seçilecek ve onları seçecek olanlar tarafından önceden bilinmektedir. Ayrıca, itiraz konusu kural **aynı göreve** yeniden seçilmeyi sınırlandırmaktadır. Tarımsal Üretici Birliklerinde yönetim kurulu başkanlığı yapanların, bu kuruluşun diğer organlarında üyeliğe ya da başkanlığa seçilmelerinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle, itiraz konusu kuralın gözetilen amacın gerçekleştirilmesi için ölçüsüz bir düzenleme getirdiği de söylenemez.

Açıklanan gerekçelerle, çoğunluğun iptal yönündeki kararına katılmıyoruz.

Üye	Üye	Üye
Nuri NECİPOĞLU	Zühtü ARSLAN	Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY YAZISI

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun 8. maddesinin ikinci fıkrasında, üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı görevinde bulunanların, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri hükme bağlanmış, başvuru kararında, üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığına seçilenlerin aradan bir dönem geçmedikçe tekrar başkan seçilmelerini yasaklayan kuralın seçme ve seçilme hakkına müdahale niteliği taşıdığı ileri sürülerek iptali istenmiştir.

5200 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre, tarım üreticileri tarafından kurulan tarımsal üretici birlikleri, tüzel kişiliği haiz olup üretimi talebe göre plânlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere faaliyet göstermektedirler. Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, Birliğin, tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında ve gönüllülük esasına dayalı olarak kurdukları, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birliklerini ifade edeceği belirtilmiştir.

Kanun'da tarımsal üretici birliklerinin tüzel kişiliği haiz olduğu belirtilmiş, ancak bunun kamu tüzel kişiliği olduğu hususunda herhangi bir ifadeye yer verilmediğinden özel hukuk tüzel kişiliği olduğunun kabulü gerekir. Zira Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, kamu tüzel kişiliği ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye istinaden kurulabilir.

Yukarıda değinilen hükümler dikkate alındığında, tarımsal üretici birliklerinin daha çok ticari kaygılarla ve üyelerinin (tarımsal üreticilerin) ekonomik menfaatlerini korumak amacıyla kurulan kooperatif benzeri organizasyonlar oldukları anlaşılmaktadır. Bu nedenle çoğunluk kararında tarımsal üretici birliklerinin kendine özgü bir meslek örgütlenmesi niteliğinde görülmesi ve Anayasa'nın 135. maddesiyle ilişkilendirilmesi isabetli olmamıştır.

Anayasa'da güvenceye bağlanan seçme ve seçilme hakkı, yasama organı, mahalli idarelerin seçimle gelen organları ile Anayasa'nın 135. maddesi uyarınca organlarının kendi üyeleri tarafından kanunla seçilmesi öngörülen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları için öngörülmüş bir hak olup kamu yönetiminin bir unsuru oluşturmayan ve tamamen özel hükümlerine göre faaliyet gösteren özel hukuk tüzel kişilerini kapsamaktadır. Şüphesiz ki bu durum, özel hukuk tüzel kişilerinin yönetiminin hiçbir anayasal ilkeye bağlı kalınmadan belirlenebileceği anlamına gelmemektedir. Özel hukuk tüzel kişilerinin yönetiminin hukuk devleti ilkesi ve özellikle hukuk devletinin bir unsuru olan adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygun olarak düzenlenmesi gerektiği açıktır. Ancak özel hukuk tüzel kişilerinin yönetiminin, seçme ve seçilme hakkıyla bağlantılandırılması anayasal açıdan mümkün değildir.

Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesi uyarınca, kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. Üst üste iki dönem tarımsal üretici birliklerinin yönetim kurulu başkanlığı görevinde bulunanların, aradan bir seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyeceklerinin öngörülmesinin adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırı düştüğü söylenemez. Kanun koyucunun, uzun süre birlik yönetiminde bulunanların birlik imkânlarını kendi yönetimlerini pekiştirmek üzere kullanmalarını engellemek amacıyla dava konusu düzenlemeyi ihdas etmesinde Anayasa'ya aykırı bir yön görülmemiştir.

Esas Sayısı : 2014/154
Karar Sayısı : 2014/159

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralın hukuk devleti ilkesine aykırı olmadığı düşünüldüğünden çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Hicabi DURSUN